

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

130:4 • 2010

Tjugoförsta världshistorikerkongressen, Amsterdam, 22–28 augusti 2010

Den tjugoförsta världshistorikerkongressen, anordnad av ärevärdiga Comité international des sciences historiques (för det mesta kallad CISH, uttalat som den franska pajen *quiche*), gick av stapeln i Amsterdam den 22–28 augusti 2010. Kongressen hade samlat en bra bit över tusen deltagare, vilket naturligtvis är imponerande, men kanske inte så mycket om man betänker att ambitionen är att utgöra ett forum för alla världens historiker. *European Social Science History Conference*, som arrangeras i Europa vartannat år och vars ambitioner är mer modesta, samlade i maj 2010 i Ghent i Belgien fler deltagare än världskongressen (se Louise Berglunds rapport i detta häfte). Samtidigt så känner säkert fler än vi att världskongressernas tid nu är kommen. Många kolleger är nyfikna på att söka sig utanför de egna kretsarna och få möjlighet att orientera sig om vad som görs och sägs utanför Europa.

Som alla kongresser av detta slag bjöd världshistorikerkongressen på ett nästan oöverskådligt antal sessioner och olika teman. Ett av de mer framträdande temana var vatten, som lyftes fram redan i öppningsceremonin. Den festliga invigningen bjöd nämligen inte bara på en elegant inledning på temat vatten av CISH:s avgående ordförande professor José Peset, utan också på modern konstmusik specialkomponerad för tillfället och framförd av en ensemble iklädd sydväst och spelandes på bland annat en vädermaskin. Musikstycket fick ackompanjera en holländsk konstfilm från 1920-talet med det passande namnet *Regn*. Pesets föredrag kompletterades av tre andra föredrag på franska eller engelska – kongressens två arbetsspråk – även de på temat vatten: avgående generalsekreteraren Jean-Claude Robert från Montréal talade om flodernas betydelse i de nordamerikanska samhällenas historia, professor Ibrahim Thioub från Dakar tog upp vattnets stora symboliska betydelse i afrikanska myter om samhällens och folkgruppers ursprung, och professor Bozhong Li från Peking diskuterade flodförvaltningens roll i Kinas historia. Han menade att flodförvaltningen var orsaken till att landet tidigt framträdde som en nation och sedan i princip förblivit det. Vissa kolleger tycks ha blivit provocerade av den okritiska nationalism de menade att anförandet representerade. Men det går också att se Bozhong Lis föredrag med postkoloniala glasögon och hävda att det uttryckte en vilja att ge en annan bild av Kina än den av en västerländsk kolonialism och japansk ockupation förintad nation. Stoltheten över den kinesiska nationen och dess historiska bedrifter är inte nödvändigtvis ett uttryck för ett okritiskt stöd för den nuvarande regimen. En bulgarisk kollega menade

också att vi som gjort hela vår karriär i länder där yttrandefriheten är näst intill obegränsad inte riktigt kan tyda mer subtila uttryck för självständighet, som kolleger som arbetar under andra förhållanden ger uttryck för.

Även mer specialiserade sessioner hölls på temat vatten. Speciellt intressant var en session med övervägande specialister på holländsk historia, där begreppet "amfibiekultur", formulerat av professor Petra van Dam, diskuterades för att beteckna det sätt på vilket människor i Holland i historien utnyttjat både vatten och land för att bo och bruka. Begreppet visade sig passa bra också på ett antal asiatiska kulturer, och kanske skulle det också passa för att karaktärisera vissa grupperns levnadssätt i svensk forntid.

Tyvärr var inte alla delar av konferensen lika väl genomförda som detta tema. De två halvdagssessionerna om imperiers fall präglades av att det stora antalet talare inte förstod att de inte förväntades hålla en introduktionsföreläsning om sin forskning – ett problem som kanske inte var unikt för detta tema.

Andra mycket intressanta sessioner, som den om religiös tolerans där både det osmanska rikets behandling av avvikande muslimsk religionsutövning och svenska prästers försök att göra upp med katolska traditioner behandlades, präglades av att ytterst få deltagare letat sig dit. Detsamma gällde den mycket intressanta session som behandlade det europeiska och afrikanska forskningsläget om slaveriet. De franskspråkiga forskarna hade gjort stora ansträngningar för att hålla sessionen på engelska men ändå kom ingen nordamerikansk kollega, det stora intresset för detta forskningsområde i Nordamerika till trots.

Vi noterade även en annan obalans, nämligen i fråga om kön. Intressanta sessioner om viktiga teman som historikers förhållningssätt till lagstiftning om vad som får och inte får uttryckas om händelser i det förflutna eller som frågan om vilka utmaningar den moderna historiekanon eller dagens paradigm vad gäller världshistoria står inför, bestod enbart av manliga paneldeltagare. Genus var heller ingen dimension som diskuterades vid dessa sessioner.

Det tycks oss som om de här påtalade problemen är strukturproblem som hänger ihop med hur världshistorikerkongresserna byggs upp. Med tanke på det intresse som dessa kongresser skulle kunna röna i dag menar vi att de behöver moderniseras och göras mer öppna. Som flertalet andra konferenser borde världshistorikerkongresserna utgå från en öppen inbjudan (*call for papers*) runt några teman och sedan konstruera sina sessioner utifrån de förslag som kommer in. Enligt en av organisatörerna som vi talade med läste inte ens vissa av de i förväg utsedda sessionsledarna de förslag som inkom till deras sessioner efter det att *call for papers* publicerades. Det verkar alltså som om världshistorikerkongresserna bara i liten utsträckning verkligen är öppna för att ta in de forskare som sessionsledarna inte redan känner.

Kanske förhåller det sig så att kongressen domineras av ett antal officiella och inofficiella nätverk som kapar åt sig stora delar av det tillgängliga utrym-

met och bjuder in dem de vill ha med. De sessioner som faller mellan nätverken men som ändå av någon anledning lyckats kvala in står där utan supporters medan nätverken diskuterar internt. Konsekvenserna är uppenbara, tycker vi, vad gäller obalansen i såväl kön som etnicitet och visar att CISH fortfarande står inför stora postkoloniala utmaningar. De holländska arrangörerna hade visserligen varit mycket framgångsrika i att finna stipendier för deltagare från länder med mindre välbeställda universitetssektorer. Men många av dessa stipendiater var, liksom flertalet andra av oss, enbart där som åskådare och fick inget tillfälle att presentera eller diskutera sin forskning.

Undertecknade – som är ordförande respektive representant för Svenska Historiska Föreningen, en av CISH:s konstituerande kommittéer – försökte under kongressen driva linjen att kongresserna måste bli mer dynamiska och öppna med verkliga *call for papers* och sessioner som avspeglar de förslag som sänts in. Andra former för presentationer skulle också kunna uppmuntras, menade vi, som till exempel affischer (*posters*). Då många svenska och andra europeiska universitet finansierar doktoranders deltagande i konferensen – utan att dessa behöver delta i en session, vilket ju annars för det mesta är kravet för att erhålla konferensbidrag – så skulle en affischutställning kunna ge bra effekter.

En annan fråga som också blev tydlig under det avslutande mötet med CISH:s generalförsamling är den om hur generationsväxlingen inom organisationen ska gå till. Förhoppningsvis kommer den nya ordföranden, professor Marjatta Hietala från Tammerfors universitet, och den nye generalsekretären, professor Robert Frank från Université Paris 1 (Panthéon-Sorbonne), att ta upp en diskussion om detta liksom om världshistorikerkongressernas behov av modernisering.

Världshistorikerkongresserna består dock inte bara av nätverk och sessioner utan flera anslutna organisationer, som till exempel International Federation for Research in Women's History (IFRWH) passar på att förlägga sina konferenser i samband med världshistorikerkongresserna (för IFRWH:s konferens, se Christina Florins kommande rapport i *Historisk tidskrift* 131:1). På så sätt kan deltagarna i de specialiserade konferenserna också delta i världshistorikerkongresserna, vilka i sin tur får fler potentiella deltagare från olika horisonter. Detta är en värdefull aspekt av världshistorikerkongresserna som inte får glömmas bort. Formerna för hur de anslutna organisationernas teman kan få plats inom ramen för den reguljära kongressen skulle dock också behöva diskuteras.

Den kritik vi här framfört skall inte skymma det faktum att världshistorikerkongressen i Amsterdam också bjöd på flera höjdpunkter. En sådan var avslutningen, till vilken de holländska arrangörerna bjudit in den i Nederländerna mycket kända romanförfattarinnan Nelleke Noordervliet, som i ett

vackert och engagerande tal anklagade historikerskrået för att svika sin uppgift genom att inte på allvar diskutera historia ute i samhället. Varför sjunger inte historiker ut om vad de anser om historiska romaner? Menar historiker att allt det som skrivs i dem är skräp eller finns det något i dessa romaners tolkningar som skulle kunna vara rimligt eller till och med troligt och som skulle kunna bidra till en större förståelse av olika historiska skeenden? Varför tar inte de professionella historikerna sitt sociala ansvar och offentligt diskuterar den vulgarisering, ikonifiering, historieförfalskning och spekulation som Noordervliet menade karaktäriserar dagens historiebruk? Och var finns historikerna i den viktiga samhällsdebatten om framtiden, undrade hon? Tänk om någon av oss ändå orkade och ville ta hennes uppmaningar på allvar!

Nästa världshistorikerkongress kommer att hållas i Kina 2015. Frågan om detta var att stödja en diktatur kom naturligtvis upp spontant bland kongressdeltagarna. Men med tanke på att många kolleger redan gästade kinesiska universitet, och att världshistorikerkongressen 1980 hölls i Bukarest, så var nog inte tanken att avvisa Kinas kandidatur ens tänkbar. CISH är ju för övrigt en sammanslutning som låter varje ingående organisation arbeta enligt sin egen övertygelse, något som vid kongressen i Amsterdam syntes på att Vatikanstaten, i samarbete med ett belgiskt katolskt universitet, stod som ansvarig för en av de mer framträdande sessionerna – en som var planerad och inte öppen för andra forskningspresentationer än de förutbestämda. Det vet en av oss, som försökte få vara med men som fick till svar att allt redan var planerat, redan innan tidsgränsen för att lämna in förslag till sessionerna gått ut.

Vi tror att det skulle kunna gå att klart förbättra både CISH och världshistorikerkongresserna. Om fler av oss engagerar sig inför den kommande kongressen i Kina så kanske vi kan ta ett första steg för att göra CISH till en organisation som verkligen reflekterar historievetenskapen världen runt.

Elisabeth Elgán & Gunlög Fur